

σθησία τους. Ξέρετε τί είναι ο Παλαμάς; Ίδου τί λέει γι' αυτόν μια από τις κυράδες μας. «Και όμως υπό την στέγην αὐτοῦ (τὸ Πανεπιστήμιο) φιλοξενεῖ περιέργον ποιητὴν περιεργολάτων στίχων, τοῦ ὁποῦ ἡ διατήρησις ἀποτελεῖ ἄρνησιν τοῦ σκοποῦ (σ' αὐτὸ συμφωνοῦμε) εἰς ὃν ἀποβλέπει τὸ ἔθν. τοῦτο ἱδρυμα». Τώρα δὲν χρειάζεται νὰ πᾶτε μακριὰ γιὰ νὰ κρίνεται τὴν καλαισθησία της σὰς παραπέμπομε στὸ ποίημα τοῦ Παλαμά γιὰ τὸν Αἰσχύλου σὰς εἰδοποιούμε ὅμως πῶς πρέπει νὰ ἀντιδράτε, γιατί ἄλλοιως μποροῦσε νὰ τὸ φέρῃ ὁ διχθολὸς νὰ ἐνθουσιασθῇτε ἑξάρνα καὶ δι' συμφέρι.

Ἡ διαφορὰ μεταξύ μας, κυράδες, εἶναι ὅτι τὴν καλαισθησία τῆ δικῆς σας ἐμεῖς τὴν ξέρουμε, γιατί εἶναι παλιὰ ὅσο ὁ Κοραῖς, γιατί μ' αὐτὴν ἀνατραφήκαμε, καὶ εἶδαμε καὶ πάθαμε γιὰ νὰ τὴν βγάλουμε ἀπὸ πάνω μας, ἐνῶ ἐσεῖς δὲν καταλάβατε ἀκόμη τὴ δική μας.

Ἐσεῖς δημοσιεύετε ἑξάρνα διήγημα ἀπ' τὴν ἐπανάστασιν μὲ ἐπιγραφὴν «Οἱ Μαυρομιχάλοι» καὶ ὑστερὰ θὰ πῆτε φυσικὰ τῶν Μαυρομιχαλῶν, τοὺς Μαυρομιχάλας. Ἐμεῖς, θὰ ποῦμε οἱ Μαυρομιχάλοι, καὶ συλλυπούμαστε τὸν καθεστῶν τοῦ δὲν αἰσθάνεται τὴν ὑμωρρίαν καὶ τὴ μεγαλοπρέπεια ποῦ ἔχει ἡ κατὰ τὴν ἀίτιον, καὶ ὁ ὁποῦς τολμᾷ νὰ βεβηλώσῃ τὴν ἱστορίαν μὲ τὴ σχολαστικὴν του γραμματικὴν.

Ἐσεῖς διδάσκετε στὴ νέα γενεὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ μιλεῖτε γιὰ Σπέρδαν Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον σὰν νὰ εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸ Κόδρα καὶ γιὰ τὸ Θησεία, καὶ φοβᾶστε νὰ πῆτε Μωρηῆς καὶ Ρούμελην, γιατί αὐτοὶ οἱ λέξεις ἔχουνε στὴν καρδίαν μας μιὰν ἄλλη μαγικὴ δύναμιν, γιατί πίσω ἀπ' αὐτοὺς ἡ ἐλληνικὴ καρδίαν ἀκούει ἕναν ἀντιλαλο τουφεκιῶν, καὶ εἶναι φόβος μήπως συγκινηθῇ.

Θέλετε τώρα νὰ δῆτε καὶ τὴ νομιμοφροσύνη τῶν προκομένων μας ἐφημερίδων καὶ τὴν ἀντίληψιν ποῦ ἔχουν τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς τους; Ίδου τί συμβουλεύει κάποιος: «Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπερασπίσωμεν τὴν γλώσσαν δι' ἐντονωτέρων μέσων. Ὅπουδὴποτε ἀντιβιβάσθῃ ἔργον τοιαύτης ὑποστάθμης πρέπει νὰ παρεμποδισθῇ διὰ γενικῆς ἀποδοκιμασίας ὡς βεβηλώσεως ταπεινοῦς τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἀτιμάζουσα τὴν γλώσσαν». Δηλ. συμβουλεύει τὸν καθέναν καὶ ἀφοῦ ἀποδοκιμάσῃ (ποῦ εἶναι δικαίωμα του) νὰ ξαναπᾶν ὑστερὰ εἰδικῶς γιὰ νὰ ἀποδοκιμάσῃ. Δὲν ντρέπομαστε!

Ἀφῖνοι πιά καὶ ἄλλες κουταμάρες ποῦ πέρασαν

ἐνοιοῦμεν ἕνα βαθύ θυμό, γιατί δείχνονταν ὁ Σοφοκλῆς σὰν ἄνθρωπος, ποῦ δὲν ξέρεי τί θέλει νὰ πεῖ καὶ δὲν ἔχει καμιά ἰδέαν τί εἶναι σκέψη. Καὶ δὲν εἶχαν ἄδικο οἱ ἀντίδοι νὰν τὸ νομίσουν αὐτό, γιατί ἔτσι τοὺς τὸν παράστησεν ὁ κ. Χρηστομάνος.

Ἐπίασεν ὁ εὐλογημένος νὰ μεταφράσῃ καὶ δὲν εἶπε πρῶτα μὲ τὸ νοῦ του, ὅτι γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ χρειάζεται καὶ πῶς πολὺ ἀπὸ τὴν κρὺα παράταξιν τῆς μιᾶς λέξης κοντὰ στὴν ἄλλη καὶ ἀπὸ τὴν ἀνούσια καὶ ψυχρὴ ἐξήγησιν τοῦ ἀρχαίου κείμενου. Δὲν ἐνοιοῦσε ὅτι γιὰ τέτοια δουλειὰ χρειάζονταν πρῶτα—πρῶτα ψυχὴ, δύναμιν, ἐμπνευσιν, ἀρμονία. Δὲν σκέφτηκεν ὅτι χρειάζονταν νὰ νοιώσῃ πρῶτα τὸ μεγαλεῖο τῆς ἰδέας καὶ τὴ δύναμιν τῆς φράσης τοῦ Σοφοκλῆ καὶ ὑστερὰ νὰν τὰ κλείσῃ μέσα στὴν ψυχὴ του, νὰν τὰ καλοδουλέψῃ ἡ συνειδήσιν, νὰ σηκωθεῖ ψηλὰ καὶ νὰ ξεφύγῃ σ' ἕναν κόσμον ποιητικὸν καὶ ὁνειρευτὸν τὸ καλλιτεχνικὸν ἐγώ, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ δώσῃ σὲ νέα μορφή τὴν παλιὰ τους ζωὴ. Ἐλείψαν ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸν κ. Χρηστομάνο. Καὶ τοῦ εἰλεψεν ἀκόμα ἡ γνωριμὴ μὲ τὴ γλώσσαν τοῦ Σοφοκλῆ καὶ τὴ γλώσσάν μας τὴ σημερινή. Τοῦ εἰλεψεν ἡ καθυστέρη

στὸ αἷμα μας καὶ εἶναι ἀδιόρθωτες. Ἀμ' ἐκείνη ἡ χαριτόβρυτος ποῦ μᾶς πληροφορεῖ μὲ τόσῃν ἀφέλειαν ὅτι «οἱ δημοτικιστὰὶ ἀναιροῦσιν αὐτοὶ ἐαυτοὺς ἀναγκάζοντο νὰ διαλέγωνται ἐν τῇ καθομιλουμένη (ἐννοεῖ τὴν καθαρεύουσα), ἥτις ἐπεβλήθη ἰσχυρῶς κτλ.»! Μὰ τί διαβόλο! Ἰπνωτισμένοι εἴμαστε; Βῆτα-ἄλφα βᾶ, κυρά μου. Ἡ δημοτικὴ τώρα ἀρχισε νὰ καλλιεργεῖται καὶ γι' αὐτὸ ἕνα σωρὸ πράγματα, ποῦ τὰ ἐμάθαμε στὴν καθαρεύουσα δὲν ξέρουμε ἀκόμη νὰ τὰ ποῦμε στὴ δημοτικὴ. Τώρα ποῦ ἐμάθαμε νὰ συλλαβίζῃς, κυρά μου, πάρε ἕνα βλιβλίον καὶ μελέτησε παρὰ κάτω, καὶ ὑστερὰ γράφε κύρια ἄρθρα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα.

Ο ΑΝΗΣΥΧΟΣ

ΤΟ ΣΤΕΦΑΝΙ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

Καθένας ἑνὸς του κι' ἕνα κόσμον σκεπάζει
Ἀπ' τοῦ Παράδεισου βγαλμένο τὴν ἀγκάλη
Ποῦ μέσα στὰ ἀσύγκριτά του κάλλη
Νοῦς καὶ ψυχὴ μαζί ἀναγαλλιάζει.

Ὅμως μαραινεται καὶ πέφτουν χάμουν
Λίγο ἄργότερα—τί κρίμα!—οἱ ἀνθοὶ του
Καὶ φυτρώνουν πάνω γύρω στὸ κλαρί του
Ἀγκάθια ἀόρατα—τὸ σύμβολο τοῦ γάμου.

ΙΙΑΝΝΗΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

— Εἶδες τί ἔγραφε ὁ «Νουμάς» εἶναι τώρα δυ' τρεῖς μῆνες;
— Τί ἔγραφε;
— Ἐγραφε, οἱ γιατροὶ τώρα λέν πῶς τὸ φιλὶ εἶναι ἐπικίντυνο.
— Ἀργὰ τὸ κατάλαβαν. Πάντα τὸ φιλὶ εἶταν ἐπικίντυνο, γιατί συχνὰ καταντούσε σὲ γάμο.

Δελές. Κοίταξε ἡ Κα Ἑλένη Φάρσα περπατεῖ ἐκεῖ μὲ τὸ Ζωρζ' εἶναι φίλος της ὑποθέτω.
Μπεμπές. Ἔτσι κι' ἔτσι.... Ἀλλοτε εἶταν φίλοι.
Δελές. Γιατί; τώρα μάλωσαν;
Μπεμπές. Ὁχι, παντρεύτηκαν.

Ἐκείνη. Ὁ μετανοιώσεις μιὰ μέρα ποῦ δὲν παντρέψτηκες.

Ἐκεῖνος. Καλύτερα νὰ μὴν παντρεφτῶ καὶ νὰ μετανοιώσω, παρὰ νὰ παντρεφτῶ καὶ νὰ μετανοιώσω.

Μικρὸ κορίτσι. Πόσες ἀδερφάδες ἔχεις;
Μεγάλον κορίτσι. Μιά.

Μικρὸ κορίτσι. Περὶεργο! Ὁ ἀδερφός σου ὅμως μοῦ εἶπε πῶς ἔχει δυὸ ἀδερφάδες.

Χατζιδάκης (κοιτάζοντας μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα ἕνα κανόνι). Δὲ μοῦ λές, Μιστριώτη, πῶς γίνονται τὰ κανόνια.... ἐσὺ ποῦ ξέρεις τόσα πράγματα...

Μιστριώτης. Νὰ στὸ ξηγήσω ἑφκοῦ. Παίρνεις μιὰ τρύπα καὶ βάσεις χαλκὸ ἢ ἀτσάλι δλόγυρα.

Χατζιδάκης. Κοίταξε, νὰ μὴν τὸ συλλογιστῶ κ' ἐγώ.

Γέρος. Ἐδῶ ἔζησες ὅλη σου τὴ ζωὴ, παιδί μου;
Παιδάκι. Ὁχι, ἀκόμα.

Ὁ μικρός. Πατέρα, τί θὰ πῇ αἰσιόδοξος;

Ὁ πατέρας. Νά! ἕνας ποῦ παντρεύεται, καὶ τὸ χαίρεται, εἶναι αἰσιόδοξος.

Ταξιδιώτης. Πόσα γιὰ τὸ γεῦμα;

Ξενοδόχος. Μά... συνηθίζω νὰ παίρνω δυὸ δραχμές.

Ταξιδιώτης. Κακὴ συνήθεια. Ὅριστε μιὰ δραχμὴ. Χαίρετε.

— «Θαρρῶ πῶς μοῦρχειται πάλι βαρὺ συνάχι». Λέει ὁ κ. Τσιγγενίδης ἐνὸς γιατροῦ στὴν ὁμιλίαν ἀπάνω, μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ μάθῃ κανένα γιαντρικὸ χάρισμα. «Κάθε λίγο μὲ γαρφαλίζει ἡ μύτη μου, καὶ φτερνίζουμαι. Ἐσεῖς τί θὰ ἐκάνετε γιατρεῖς;»

— Μὰ θὰ φτερνίζουμαι κ' ἐγώ, ἀπαντρεῖ ὁ γιατρός.

Ὁ κ. Πετρίδης (τῆς γ. ναίκας του). Ἀγάπη μου, σὰν ψυχρίτσα. Fermez la fenetre.

Ὁ φίλος του (κρυφομιλώντας). Μὰ γιατί τῆς τὸ λές γαλλικά, νὰ κλείτῃ τὸ παράθυρο;

Ὁ κ. Πετρίδης. Ἐπειδὴ εἶσαι ἐδῶ. Ἀν τῆς πῶς μ' ὑπακούει μπροστὰ σὲ ξένο. Γαλλικὰ ὅμως, ἀλλάζει. Σηκώνας καὶ τὸ κλεῖ ἀμέσως, γιὰ νὰ σοῦ δείξῃ πῶς νοιώθει ἀπὸ Γαλλικά.

— Μὰ μὲ πνίγετε μ' αὐτὸν τὸν καπνὸ σας!

— Κυρία, ἂν δὲν σὰς ἀρέσῃ, κατεβῆτε μέσα στὸ καρὸ ἐδῶ καπνίζου.

— Ἀν εἴσουν ἄντρας μου θὰ σοῦδινα φαρμάκι νὰ πῆς.

— Κ' ἐσεῖς, ἂν εἴσατε γυναίκα μου, θὰ τῶπινα.

Ἐκείνη. Δὲ μπορεῖς νὰ πεις πῶς σὲ κυνηγοῦσα πρὶν παντρεφτοῦμε.

Ἐκεῖνος. Μὰ καὶ τὸ δόκανο δὲν κυνηγᾷ, κι' ὡς τόσο τσακώνει τὸν ποντικὸ μιὰ χαρά.

Ἡ γυναίκα. Πρέπει νὰν τὸ δῶ ἀπὸ τὸ γράμμα, ἀπὸ

φρονεμένα, ἀδιάφορα, ἂν τὰ ἐντιμὰ ἐδῶ θὰ πεῖ ὅτι θεῖα δικαιοσύνη.

ὁξέα κλάζων (Σοφ.)

φωναζοντας στριγγὰ (Χρηστ.)

Ἐνῶ ὁξέα ἐδῶ θὰ πεῖ δυνατά.

Ἐνθ' ἵπποκόμοις κορυθεσσι (Σοφ. στ. 116)

μὲ περικεφαλαίους ἀλογομαλούσας (Χρηστ.).

Καταλαβαίνει κανένας τί θὰ πεῖ αὐτὸ τὸ ἀλογομαλλούσας; Κι' ὅμως ὁ Σοφοκλῆς λέει πολὺ καθαρά γιὰ τὴν περικεφαλαίους ποῦ ἦταν στολισμένες μὲ τρίχες ἀλόγου.

πρὶν... καὶ στεφάνωμα πύγων

πενκάνθ' Ἡφαιστον ἐλεῖν. (Σοφ. στ. 120-1)

Καὶ προτῶ ἀπ' τὴς ρετσίνας νὰ πιάσουνε

φωτιὰ οἱ στεφανώσιες τῶν πύγων (Χρηστ.).

Ὁ κ. Χρηστομάνος τὸ πενκάνθ' Ἡφαιστον—καὶ δὲ λέω τίποτα γιὰ τὴ σύνταξιν, ποῦ κι' αὐτὴ τὴν παρνόησε—τὸ μεταφράζει ρετσίνας, ἐνῶ ὁ Σοφοκλῆς μ' αὐτὸ ἀλληγορικὰ λέει τὴν πυρκαγιὰ ποῦ γίνεται ἀπὸ δαυλιὰ πείκου.

παλτῶ ριπτεῖ πυρὶ (Σοφ. στ. 131).

ρίχτει κτυπητὴ φωτιὰ (Χρηστ.).

Τὶ πρῶτα νῆνε αὐτὴ ἡ χτυπητὴ φωτιὰ τοῦ

συνειδήσῃ καθε λέξης, ἡ γνώση γιὰ τὸ διάλεγμα τοῦτου ἢ ἐκεῖνου τοῦ ἐπιθέτου, ἡ καλλιτεχνικὴ ἀντίληψιν τοῦ τρόπου τῆς ὁμιλίας, ποῦ θάχε καθε πρῶσωπο τῆς τραγωδίας.

Κράτησα λίγες πεταχτές σημειώσεις στὴν ὥρα τῆς παράστασης γιὰ μερικοὺς στίχους καὶ γιὰ πῶς πολλές λέξεις. Καὶ τώρα βάνοντας αὐτοὺς δίπλα μὲ τὴς ἀρχαῖες θὰ μπορέσῃ νὰ δει καθένας ἑάστερα τί ἀδικία ἔκαμεν ὁ κ. Χρηστομάνος στὸ Σοφοκλῆ καὶ στὴ γλώσσάν μας. Ὁ νοιώσουμε πῶς ὁ μεταφραστὴς δούλεψεν ἔχοντας μπροστὰ του τὸ ἀρχαῖο κείμενο καὶ τὸ λεξικὸν καὶ ἀραδιάζοντας λέξεις σὲ λέξεις, χωρὶς νὰν τὴς ψυχολογεῖ, χωρὶς νὰ προσέχει ἡ καλύτερα χωρὶς νὰ νοιώθῃ, ὅτι ἄλλα θέλει νὰ πεῖ ὁ Σοφοκλῆς καὶ ἄλλα λέει αὐτός, ὅτι ἡ ἀλληγορικὴ καὶ ποιητικὴ φράση τοῦ γίγαντα τῆς τραγωδίας, ἅμα χάσει τὴν ἐσώτερη ψυχὴ της κατατάνει.... ὅπως τὴν κατάντησεν ὁ κ. Χρηστομάνος.

Κι' ἀρχίζω. Ὁ Σοφοκλῆς λέει:

Τὰ τῶν θεῶν ἐντιμ' ἀτιμάσας' ἔχε (στιχ. 77).

κι' ὁ κ. Χρηστομάνος μεταφράζει:

Τῶν θεῶν τὰ τίμια πράγματα ἔχε τὰ κατα-